

Quatre dies de congrés a València: el «XII Congreso Nacional de Geografía»

Rosa M. Fraguell i Sansbelló i Rosa M. Medir i Huerta*

Résumé / Abstract / Resumen / Resum

Le XII Congrès National de Géographie, organisé par l'AGE et l'Université de Valence, s'est tenu à Valence dans les derniers jours du mois de mai de 1991. Il y a eu quatre séances scientifiques, sur des sujets de géographie urbaine, géographie rurale, changements dans l'environnement et risques naturels. La dichotomie entre géographie physique et géographie humaine a plané sur tous les débats et une table ronde lui a été consacrée. De même, la thématique de l'environnement a dominé sur tout autre sujet au cours des débats. Une visite à l'Albufera et quatre excursions dans le Pays Valencien ont complété les séances.

* * *

At the end of May 1991 it was held in Valencia the 12th National Geographical Congress organized by the AGE (Association of Spanish Geographers) and by the University of Valencia. Four sessions were developed: Urban Geography, Rural Geography, Geographical Implications of Environmental Change, and Uncertainty and Natural Hazards. One of the pervasive issues in the Congress was the eternal dichotomy between Physical and Human Geography, selected for a panel discussion. Environmental issues fared high in sessions and debates. A visit to the Albufera and four field trips in the Valencia area completed the sessions held in the Facultat de Geografia i Història of the University of Valencia.

* * *

Se celebró en Valencia, a finales de mayo de 1991, el XII Congreso Nacional de Geografía organizado por la AGE y la Universidad de

* Professors de Geografia, Escola de Mestres, Estudi General de Girona.

Valencia. Se desarrollaron cuatro ponencias: una sobre geografía urbana, otra sobre geografía rural, y las otras dos sobre «Cambio ambiental y repercusiones geográficas» e «Incertidumbre y riesgos naturales», más cercanas a la geografía física. Pero, de hecho, una de las cuestiones permanentemente flotantes en las sesiones congresuales fue la eterna dicotomía entre geografía física y humana, y así se explicitó en una mesa redonda dedicada al tema. La temática medioambiental dominó sobre las otras a lo largo de los debates. Una visita a la Albufera y cuatro excursiones por el País Valenciano completaron las sesiones desarrolladas en la Facultad de Geografía e Historia de la Universidad de Valencia.

* * *

Va celebrar-se a València, a finals de maig de 1991, el XII Congrés Nacional de Geografia organitzat per l'AGE i la Universitat de València. Es van desenvolupar quatre ponències: una sobre geografia urbana, una altra sobre geografia rural i dues més sobre «Canvi ambiental i repercussions geogràfiques» i «Incertesa i riscos naturals», més properes a la geografia física. De fet, però, una de les qüestions permanentment flotants en les sessions congresuals va ser l'eterna dicotomia entre geografia física i humana, i així es va explicitar en una taula rodona dedicada al tema. La temàtica del medi ambient va dominar sobre les altres al llarg dels debats. Una visita a l'Albufera i quatre excursions pel País Valencià van completar les sessions desenvolupades a la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de València.

Amb el lema Societat i Territori es va celebrar a València, durant el dies 28, 29, 30 i 31 de maig de 1991, el XII Congrés Nacional de Geografia, organitzat i patrocinat per l'AGE (Asociación de Geógrafos Españoles) i la Universitat de València.

Aquests dies van servir per reunir un bon nombre de professors i investigadors nacionals de la Geografia, que en les diferents sessions manifestaren els seus punts de vista sobre aspectes conceptuals i metodològics. Els debats foren llargs i animats, alimentats per les diferents opinions.

En definitiva, l'objectiu principal, assolit en tota la seva amplitud, era el de facilitar una trobada entre estudiosos de la Geografia, establint punts de contacte entre els diferents grups de treball ja existents, i el de constituir-ne de nous, com el de «Geografía de Turismo, Ocio y Recreación».

Les sessions científiques del congrés es van desenvolupar a la Facultat de Geografia i Història d'aquesta universitat entorn de quatre ponències i dues taules rodones. Durant el primer dia del congrés van tenir lloc dues ponències i una taula rodona. La primera, a càrrec del Dr. Francisco López Bermúdez, va tractar sobre el tema «Canvi ambiental i repercussions geogràfiques». La ponència va ser complementada per les comunicacions presentades i defensades d'A. Cardá Bolinches, J. Pardo Pascual, A. Labrador, C. Montiel Molina, P. Ruiz Flaño, J. A. Segrelles Serrano, a més d'altres comunicacions que hom pot llegir en el llibre, lliurat a tots els congressistes, de les pre-actes del Congrés. Aquesta és, segurament, una de les línies més actuals de treball dels geògrafs, que enllaça amb la ponència del tercer dia, sobre «Incertesa i riscos naturals», presentada pel Dr. Francisco Ortega Alba. Per tant, una cosa és clara: tots aquells temes que fan referència al «medi ambient» i la seva gestió interessen i són objecte d'estudi i investigació pels geògrafs d'arreu de l'estat. Precisament, una de les «petites qüestions» àmpliament debatudes en les sessions del congrés va ser la correcta utilització d'un terme que ens acosti al concepte que s'amaga sota «medi ambient», el qual no semblava satisfer tothom. Un terme alternatiu tampoc no ha estat trobat.

El ponent López Bermúdez va insistir en el relatiu desinterès que es reflecteix en els estudis de les Facultats de Geografia i Història sobre la temàtica del medi ambient. Davant la progressiva demanda de la societat actual sobre aquest tipus d'estudis, es creu que la Geografia espanyola hauria de fer un esforç suplementari per no quedar-se al marge. El ponent va fer també una llista dels principals temes a tractar, on la geografia té quelcom a dir: 1) contaminació atmosfèrica i canvis climàtics; 2) contaminació acústica; 3) escassetat d'aigua i contaminació; 4) avingudes i inundacions; 5) erosió i pèrdua de sòl; 6) contaminació agrària difusa; 7) residus sòlids urbans; 8) residus radioactius; 9) pèrdua de la varietat genètica; 10) risc de desertificació.

La ponència del dia 30 de maig presentada pel Dr. Francisco Ortega Alba sobre «Riscos Naturals» va consistir en una àmplia dissertació sobre el concepte de risc natural, alhora que pretenia d'establir una extensa tipologia dels riscos. Segons Ortega Alba, en la Geografia cal estudiar els riscos des de dues òptiques: una, la relació home-medi, i l'altra, des d'una dimensió espacial. Cal tenir present que el concepte de risc natural requereix, en primer lloc, un esdeveniment físic, però també una acció de l'home, unes repercussions sobre l'home, unes dimensions espacials i una dimensió temporal del risc.

A la ponència es van presentar quinze comunicacions, de les quals set van ser presentades públicament en la sessió del congrés; es tracta dels treballs elaborats per F. Arroyo Ilera, L. García González, A. Camarasa Belmonte,

D. Sauri Pujol, F. Segura Beltrán, D. Peñarrocha i M. L. Campos Romero. L'amplitud temàtica de les comunicacions va ser considerable, tot i que el risc més estudiat és clarament el risc d'inundacions i avingudes.

Durant el primer dia de congrés va desenvolupar-se també la ponència presentada per la Dra. Josefina Cruz Villalón sobre el tema «Nova dinàmica dels espais rurals». El nombre de comunicacions va ser també nombrós, i entre aquestes cal destacar que els temes més estudiats són tots aquells que fan referència a la incidència de l'aplicació de diferents lleis i normatives comunitàries en l'agricultura de diferents regions d'Espanya. També va ser objecte d'estudi de més d'una comunicació l'equilibri entre espai rural i medi ambient i espai natural protegit. Les comunicacions presentades públicament van ser les d'E. Baraja Rodríguez, M. L. Pérez Iglesias, A. Ramón Morte, R. Silva Pérez, E. Caro de la Barrera, A. Ugalde, F. Rodríguez Gutiérrez i A. J. Pazo Labrador.

La ponència que va tenir un més gran nombre d'aportacions quant a la presentació de comunicacions va ser la de «Transformacions urbanes recents», a càrrec del Dr. Francisco Quirós Linares. Sempre partint de casos concrets i fent un gran estalvi de reflexions teòriques, la majoria de comunicacions estudien els canvis d'usos del sòl en la ciutat en els últims anys i les transformacions que es produeixen tant en el centre històric com en la perifèria urbana. Quant als barris vells, l'atenció s'ha centrat en la degradació morfològica i social de què són objecte a partir del procés de buidatge dels habitatges vells, en convertir-se d'aquesta manera en espais urbans sense ús; així és com els cascs antics han perdut protagonisme en el marc del desenvolupament de la ciutat espanyola. Darrerament, però, en les ciutats més dinàmiques s'apliquen accions de reorganització interna en l'espai urbà central amb l'afany d'aconseguir-ne una recuperació i d'integrar-lo en la dinàmica urbana, així s'explicaren diferents criteris d'actuació emprats.

Per altra part, el canvi més espectacular d'ús del sòl, per les expectatives econòmiques despertades, que es genera en la ciutat és el pas d'ús industrial a ús residencial. Precisament, es van presentar algunes comunicacions que estudien la descentralització productiva i l'especialització funcional. També interessa conèixer com es configura l'espai periurbà a partir de la formació i consolidació de nous eixos de desenvolupament, de gran dinamisme empresarial tant en el camp industrial com en els «parcs empresarials» com a resultat de la promoció immobiliària d'espais d'oficines. Pels darrers treballs realitzats sobre el tema, aquestes són les noves formes d'expansió i creixement de les ciutats espanyoles.

Aquest congrés va evidenciar la preocupació existent en el col·lectiu dels geògrafs espanyols pel coneixement de l'estructura interna de la ciutat, pels canvis que succeeixen amb el desenvolupament socio-econòmic, però no sembla haver-hi un interès suficient per saber el paper que juga la ciutat en l'organització del territori.

Les comunicacions exposades públicament van ser les defensades per A. Campesino, A. Puncel Chornet, J. Costa Mas, R. Mas Hernández, M. Valenzuela, I. Caravaca i H. Pascual.

Les sessions desenvolupades entorn les dues taules rodones van ser de les més animades del congrés, sobretot la primera, sobre el tema «Geografia Física-Geografia Humana: Integració, competència, especialització?». La coordinació de la taula va anar a càrrec del Dr. Vicenç M^a. Rosselló Verger i van participar-hi el Dr. Eduardo Martínez de Pisón, la Dra. Josefina Gómez Mendoza i el Dr. Fernando Manero Miguel.

El debat va ser en tot moment intens i va demostrar que hi ha encara molts dubtes o qüestions plantejades entre els geògrafs espanyols sobre quina Geografia cal fer i com s'ha de justificar la feina que cadascú porta a terme des d'una òrbita conjunta. Especialment correcte i motivador va ser el rol desenvolupat pel moderador de la taula, llançant contínuament preguntes a la concurrència, les quals provocaven la participació de la taula i el públic.

La segona taula rodona, celebrada el dia 30, just abans de la clausura, portava el títol «Una nova Geografia Regional?». Va ser moderada pel Dr. Juan Piqueras Haba, amb la participació expressa del Dr. Antonio Gil Olcina, la Dra. Roser Majoral Moliné i el Dr. Joan Nogué Font. Els participants van coincidir bastant en els seu punts de vista i, segurament a causa del cansament després de tres dies d'intensos debats, el públic no va gairebé participar en aquesta ocasió.

Cal lloar l'organització del congrés en tot moment, i especialment pel fet de dedicar una tarda a una visita a l'Albufera com un acte més de les sessions congressuals. La sortida va ser preparada per Eulàlia Sanjaume, Pilar Carmona, Francesca Segura i Josep Pardo, del departament de Geografia de la Universitat de València. Cal lloar, doncs, aquesta iniciativa ja que fóra imperdonable que un grup tan nombrós de geògrafs no hagués trepitjat un espai de les característiques de l'Albufera de la mà d'uns especialistes sobre el tema. Els que veníem de lluny vam poder adonar-nos de la singularitat i de l'alt valor ecològic d'aquest espai, com també de l'organització territorial més àmplia en el qual s'emmarca l'Albufera.

Com és costum en els congressos de l'AGE, el darrer dia es dedicà a les excursions, que donen a conèixer als qui venen de fora diferents àrees de la Co-

munitat organitzadora del congrés. Els itineraris que s'oferien, en aquest cas, eren tots quatre molt interessants, la qual cosa feia força problemàtic als congressistes d'escollir-ne un. La primera excursió era la que recorria la zona litoral i interior des de València a Xàbia, en la qual es visitaven una sèrie de paisatges amb un alt grau d'alteració deguda a l'influx humà, especialment els litorals: la desembocadura del Xúquer, canalitzada; l'Estany Gran, envoltat per conreus; les dunes, gairebé arrasades; les maresmes, dessecades; l'excursió s'acabava a la fossa de Valdigna, un dels espais citrícoles pioners amb un regadiu d'origen medieval. Els responsables de l'excursió foren V. M. Roselló i Verger i M. P. Fumanal García.

La segona excursió era la de les ribes del Túria i del Xúquer, amb la qual es pretenia reconèixer els diferents modus d'adaptació humana als riscos d'inundació fluvial. En el trajecte es visitaren ciutats (Alzira, Caracaixent, etc.), despoblats i obres d'infraestructures, per tal de poder veure com són els aspectes hidrogeomorfològics de les crescudes del riu i quines són les estratègies per minvar el risc. Els responsables de l'excursió foren J.F. Mateu Bellés i P. Carmona González.

La tercera excursió va ser a les valls del Millars i Palància, un itinerari que permet una visió de síntesi sobre un grup de comarques que il·lustren l'heterogeneïtat del País Valencià. Després d'un obligat recorregut per la franja litoral, es coneixien dues valls d'àrees muntanyenques, desfavorides, però de trets i dinàmica diferents l'una de l'altra. Els responsables de l'excursió foren J. Pérez Esparcia, E. Obiol Menero i J. Cruz Orozco.

I la quarta excursió va ser un itinerari per València, centre històric i àrea metropolitana, la qual podia ser especialment interessant per als geògrafs que es dediquen a temes urbans, per tal de conèixer millor el pes de la tercera ciutat d'Espanya. Els responsables foren J. Piqueras Haba i J.V. Boira Maiques.

I així van finalitzar els quatre dies dedicats a la trobada de la principal associació de geògrafs espanyols, on es va acordar de realitzar una nova trobada l'any 1993, en aquesta ocasió a Sevilla, on segurament els geògrafs podran analitzar els impactes en la societat espanyola de tot allò que ha de succeir durant l'any 1992.